

**Ludwika Press, Kazimierz
Majewski, Zbigniew
Tabasz, Waldemar Szubert, Tadeusz
Sarnowski, Leszek
Dąbrowski, Mirosław Stanisławski**

Novae (Bułgaria). Sektor Zachodni

Informator Archeologiczny : badania 7, 305-306

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NOVAE / Bułgaria/
Sektor Zachodni

Ekspedycja Archeologiczna
Uniwersytetu Warszawskiego

Badania prowadziła doc. dr Ludwika Press zastępując prof. dr Kazimierza Majewskiego przy współudziale mgr Zbigniewa Tabasza, mgr Waldemara Szuberka, mgr Tadeusza Sarnowskiego / autor sprawozdania/. Architektami ekspedycji byli doc. dr inż. arch. Leszek Dąbrowski i mgr inż. arch. Mirosław Stanisławski. Czternasty sezon badań, Rzymskie miasto naddunajskie - od pierwszych wieków naszej ery do okresu późnorzymskiego.

Pracami archeologicznymi, objęto północno-zachodnią / odcinek IV/ i środkową część miasta / odcinek XI/.

Na odcinku IV kontynuowano odsłanianie tzw. budowli z portykami złożonej z centralnego dziedzińca otoczonego z trzech stron portykami i szeregiem prostokątnych pomieszczeń / A-I, K/. We wschodniej części budowli odtworzono domniemany bieg kolumn portyku. Na Zachód od portyku został odsłonięty bruk z nieregularnych płyt kamiennych. Stwierdzono, że bruk ten został położony po ustawieniu kolumn portyku wschodniego. Między dwiema położonymi najbardziej na północ bazami kolumn został odkryty duży kamienny próg. Na przedłużeniu progu po stronie zachodniej wspomniany wyżej bruk tworzy rodzaj ulicy z bardzo starannie ułożonych płyt kamiennych. Płyty te odcinają się wyraźnie od reszty bruku. Poziomą płytą bruku odpowiada płytom odkrytym wcześniej w północnej części dziedzińca.

W środkowej części budowli prowadzono prace w obrębie odkrytych w ubiegłych kampaniach pomieszczeniach J, L. Północny mur późniejszego od reszty zabudowy pomieszczenia L krył w sobie kolumny i bazy północnego portyku całej budowli. Rozmieszczenie baz i kolumn portyku było ustalone już wcześniej. W wyniku usunięcia grożących zawaleniem niedbale zbudowanych partii muru zostały całkowicie odsłonięte bazy kolumn i na paru odcinkach stylobat portyku. Południową ścianę portyku stanowił północny mur pomieszczenia J. Natrafiono przy nim na odcinki kolorowego tynku. W północnym otworze wejściowym pomieszczenia J odkryty został kamienny próg. Zachowane zagłębienia świadczą, że wejście zamykały dwuskrzydłowe drzwi.

Znaleziska: fragmenty głowic, lampy, cegły z odciskami stempeli, monety, ceramika naczyńowa, wyroby ze szkła, kości, metalu.

Prace przy zabezpieczeniu odkrytych wcześniej fragmentów budowli. Położone w południowej części budowli pomieszczenia kąpielowe zostały przykryte ochronnym dachem. Pozostałe mury zabezpieczono dachówkami.

Na odcinku XI kontynuowano w dwóch miejscach rozpoczęte w 1971 r. prace przy odkrywaniu prostokątnych pomieszczeń. Być może należały one do centralnej budowli miasta. Wątki murów wydają się wskazywać, że domniemana budowla należała do starszej zabudowy. Odkryto w luźnych fragmentach a także in situ dekorację ścian pomieszczeń złożoną z czerwonego tynku. Niektóre fragmenty tynku mają ślady graffiti. Znaleziono również luźne fragmenty dekoracji malarskiej wykonanej przy użyciu farb czerwonej, czarnej, zielonkawej i żółtawej. W zachodniej części odcinka

natrafiono na późniejszy piec oraz kanał przykryty dużymi kamiennymi płytami. Nad poziomem posadzki jednego pomieszczenia odkryto 158 kamiennych kul o średnicach od 13 do 20 cm.

Inne znaleziska: fragment brązowego posągu / stopa/, pierścień, fibula, lampy i fragmenty lamp, cegły i dachówki z odciskami stempli, ceramika naczyniowa, wyroby z kości, metalu, szkła.

ODERCY / Bułgaria/

Instytut Historii Kultury Materialnej
Polskiej Akademii Nauk
w Poznaniu
- Zakład Archeologii Wielkopolski

Badania prowadził prof. dr Witold Hensel.
Finansował PAN. Płaty sezon badań. Twierdza rzymsko-bizantyjska i osada wczesnośredniowieczna do XI w.

Badania miały na celu pełniejsze poznanie sytuacji stratygraficznej w południowej części osady, a w szczególności dotarcie do calca. Stwierdzono, że nawarstwienie halszackie stanowiące najstarszą fazę zasiedlenia, zachowały się w przegłębieniach skały, przede wszystkim w miejscach nie zniszczonych fundamentami budowli wczesnobizantyjskich. Dlatego tylko sporadycznie natrafiono na fragmenty warstw związanych z najstarszą zabudową. Uzyskano z nich liczny zbiór naczyń i fragmentów o zróżnicowanych kształtach. Wzbogaciły się dzięki temu halszackie materiały ceramiczne, występujące dotąd tylko sporadycznie. Uzyskano nadto szereg przedmiotów codziennego użytku oraz bardzo liczne kości zwierzęce.

Wykopaliśka nie przyniosły, z wyjątkiem odosobnionych przykładów, ceramiki rzymskiej. Udało się natomiast odsłonić duży fragment budowli wczesnobizantyjskiej. Mury jej były obustronnie licowane. We wnętrzu mieściły się liczne pitosy rozmieszczone w kilku rzędach. W budowlu tej znaleziono złotą monetę Teodozjusza II z V wieku.

W badaniach nad młodszymi fazami zasiedlenia osady / IX - XI/ uzyskano dalsze materiały dotyczące rozplanowania osady w jej kolejnych fazach rozwojowych. Odkryto liczne zabytki z żelaza i metali kolorowych, z kości i rogu, gliny oraz szkła. Zwraca uwagę duża ilość elementów uzbrojenia i oprządzenia jeździeckiego. Często znajdowano też różne ozdoby, wśród których zwraca uwagę bogato zdobione okucie pasa.